

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
KOŚCIOŁA PW. ŚW. FRANCISZKA Z ASYŻU W KARKOWIE
(GM. CHOCIWEL)**

Adres: kościół filialny pw. św. Franciszka z Asyżu, Karkowo 23, gmina Chociwel, powiat stargardzki, woj. zachodniopomorskie, nr działki: 283

Zakres opracowania: opis zabytku, stan zachowania, program prac konserwatorskich, dokumentacja fotograficzna

Autor: mgr Klaudia Czajewska

mgr Klaudia Czajewska
dyplomowany konserwator zabytków
tel: 602-133-347

OPRACOWANIE NA PRAWACH AUTORSKICH

Szczecin, 2024 r.

SPIS TREŚCI:

I.	OPIS OBIEKTU.....	3
II.	STAN ZACHOWANIA.....	3
III.	ZAŁOŻENIA I CELE KONSERWATORSKIE.....	4
IV.	PROGRAM PRAC.....	4
V.	UWAGI KOŃCOWE.....	8
VI.	DOKUMENTACJA ARCHIWALNA.....	9
VII.	DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.....	10

I. OPIS OBIEKTU

Kościół filialny pw. św. Franciszka z Asyżu znajduje się w miejscowości Krakowo, gminie Chociwel (pow. stargardzki, woj. zachodniopomorskie). Zbudowany został w 1870 r. w stylu neogotyckim z kamienia polnego i cegły, zespolony zaprawą wapienną. Jest to kościół orientowany, salowy z wyodrębnionym prezbiterium w formie pięciobocznej absydy ze sklepieniem nawiązującym do gotyckich sklepień gwieździstych oraz strzelistą ceglana wieżą wychodzącą z bryły budynku, z wąskimi ostrołukowymi nieotynkowanymi blendami. Posiada ostrołukowe okna obramowane cegłą oraz ostrołukowy ceglany portal wejściowy. W portalu znajdują się drzwi dwuskrzydłowe, ramowo – płycinowe z ostrołukowym świetlikiem oraz szprosami w stylu neogotyckim. Dodatkowo od strony absydy znajdują się kolejne drzwi jednoskrzydłowe, ramowo – płycinowe ostrołukowe stylizowane na drzwi gotyckie. Cokół zbudowany z nieregularnych kamieni. Nawa kościoła przykryta dachem dwuspadowym, absyda dachem namiotowym, pięciospadowym. Kubatura budynku to 1194,1 m³, a powierzchnia 170,2 m².

We wnętrzu świątyni znajduje się zabytkowa empora, ambona oraz ławki datowane na czas powstania kościoła (ok. 1870 r.). Do zabytkowego wyposażenia zalicza się także ceglana posadzka, która także powstała podczas budowy obiektu. W wieży zawieszono dwa dzwony z początku XX w.

Kościół filialny św. Franciszka z Asyżu należy do parafii rzymskokatolickiej pw. św. Stanisława Kostki w Kani dekanatu Ińsko, Archidiecezji Szczecińsko – Kamieńskiej. Kościół poświęcony został 5 IX 1947 r.

II. STAN ZACHOWANIA

Obiekt w stanie ogólnym dostatecznym. Na elewacji widoczne są wykwity korozji mikrobiologicznej (w postaci mchów, porostów i glonów), a także mocne zawilgocenia, wysolenia oraz spękania. W trakcie użytkowania obiektu, bieżące naprawy wykonywano zaprawą cementową, która nie jest paroprzepuszczalna i znacznie przyspieszyła proces degradacji. Należy ją bezwzględnie usunąć. Widoczne są również mocne spękania oraz zmurszenie cegły na wieży w portalu drzwiowym oraz na ostrołukowych ceglanych otworach okiennych. Na cokole obiektu widoczne wykwity korozji mikrobiologicznej oraz niewielkie spękania i zawilgocenia. Wynika to również z wtórnego wyfugowania cementem spoi, przyspiesza proces degradacji i negatywnie wpływa na strukturę całego obiektu, ponieważ woda migruje w głąb budynku. Dach w stanie dobrym, wtórny, szczelny, kompletny.

Wykonany z profilowanej dachówki cementowej. Kilka lat temu więźba dachowa przeszła remont oraz wzmocnienie, tak aby utrzymać cementową dachówkę. Kościół nie ma oryrynnowania w związku z czym należy je wykonać. Celem wykonania oryrynnowania świątyni jest zahamowanie procesów niszczących oddziałujących na dany budynek (woda opadowa, odbita oraz woda z podciągania kapilarnego), a przez to wzmocnienie jego konstrukcji. Dane działania pomoże w osiągnięciu głównego celu prac konserwatorskich i robót budowlanych, którym jest przywrócenie walorów historycznych, estetycznych i użytkowych danego zabytku. Wnętrze obiektu atakowane jest przez owady żerujące w drewnie (tykotki, kołatki, spuszczcele). Ślady ich bytności widoczne są na drewnianym wyposażeniu w postaci otworów wylotowych oraz świeżych kopczyków mialu drzewnego. Wskazane jest przeprowadzenie zabiegów dezynfekcji wnętrza obiektu.

III. ZAŁOŻENIA I CELE KONSERWATORSKIE

Głównym celem planowanych prac budowlanych i konserwatorskich jest: zatrzymanie procesu degradacji zabytku. Program zakłada wymianę zdegradowanych elementów poszycia dachowego, eliminacja spękań, wysoleń, zawilgoceń oraz korozji mikrobiologicznej na ścianach elewacyjnych oraz cokole obiektu, a przez to wzmocnienie struktury i konstrukcji oraz przywrócenie pierwotnych walorów wytrzymałościowych oraz estetycznych i artystycznych. Zastosowane materiały powinny mieć podobne właściwości fizyko – chemiczne do oryginalnej substancji zabytków, a także powinny być trwałe oraz łatwe do ewentualnego usunięcia.

Pożądane efekty po pracach:

- zachowanie wartości dawności,
- zachowanie zastanej formy,
- zachowane oryginalnej substancji i jej dominacja nad dodanymi uzupełnieniami.

IV. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

4.1. POSZYCIE DACHU

1. Po oględzinach dachówki należy podjąć decyzję (inspektor nadzoru budowlanego wraz z nadzorem konserwatorskim) bezpośrednio na budowie odnośnie wymiany części lub całości poszycia dachowego.
2. W przypadku decyzji pozostawiającej obecne poszycie dachowe należy wytypować ewentualne spękane dachówki do wymiany.

1. Przed przystąpieniem do prac należy ściśle zabezpieczyć drzwi i okna folią lub dyktą.
2. Skucie wtórnych uzupełnień i zapraw cementowych znajdujących się na elewacji budynku. Prace należy przeprowadzać ręcznie i uważnie ciągle kontrolując proces.
3. Oczyszczenie cegły z zabrudzeń powierzchniowych wodą pod ciśnieniem z dodatkiem detergentu lub Fassadenreiniger - Paste firmy Remmers, Optolith lub równoważnych. W przypadku kamienia polnego należy użyć szczotki z metalowym włosiem, a wypadku niewystarczającej skuteczności metody można spróbować doczyścić metodą strumieniowo - ścierną. W razie użycia tej metody należy bardzo uważać, żeby nie zniszczyć spieku cegły oraz oryginalnych spoin muru. Dopuszczalnym ścierniwem są kryształki sody oczyszczonej ponieważ są miękkie i bezpieczne dla podłoża. W trakcie piaskowania należy trzymać dysze pod skosem tak, żeby „spłukiwać” wtórne nawarstwienia i zabrudzenia, a nie „wbijać” je jeszcze bardziej w podłoże.

4.3. ELEWACJA

1. Wykonanie orynnowania (rymy \varnothing 10 i rury spustowe \varnothing 15) z blachy tytanowo – cynkowej.
2. Rymy mocować hakami, punktowo do ścian elewacyjnych obiektu. Prace należy wykonać podczas końcowego etapu prac przy elewacji.
3. Wykonanie drenażu pod poziomem gruntu.
4. Przeprowadzenie rynien do drenażu oraz wyprowadzenie jego poza obręb kościoła. Przyczyni się to do odprowadzania wody opadowej z obrębu obiektu.

4.2. ORYNOWANIE

1. Wykonanie orynnowania (rymy \varnothing 10 i rury spustowe \varnothing 15) z blachy tytanowo – cynkowej.
2. Rymy mocować hakami, punktowo do ścian elewacyjnych obiektu. Prace należy wykonać podczas końcowego etapu prac przy elewacji.
3. Oczyszczenie pozostałości z zabrudzeń powierzchniowych wodą pod ciśnieniem z dodatkiem detergentu lub Fassadenreiniger - Paste firmy Remmers, Optolith lub równoważnych.
4. W przypadku wymiany poszycia dachowego należy przeprowadzić demontaż istniejącego poszycia dachowego.
5. Montaż łąt i kontrłat pod dachówkę.
6. Ułożenie nowego poszycia dachowego z dachówki ceramicznej karpiołki w kolorze czerwonym w technologii pokrycia wentylowanego.

1. Skucie (dłuta) wtórnych fug cementowych, które znajdują się na cokole.
2. Oczyszczanie lica metodą mechaniczną – szczotkami drucianymi, z doczyszczaniem szczotkami ryżowymi. Jeśli dana metoda nie spełni przeznaczenia, to wyłącznie za zgodą nadzoru lub kierownika prac konserwatorskich można spróbować oczyścić cokoł metodą suchą, ścierno-strumieniową (tj. gumkowanie).

4.4.COKÓŁ

9. Hydrofobizacja elewacji preparatem Facade Impregnation, Facade Cream 25 firmy Remmers lub innym równoważnym.
8. TrassInjekt lub inna równoważna).
np. zaprawą iniekcyjną trasową - wapienną zaprawą iniekcyjną (np.: Optosan
rozwarstwień jest wypełnienie powstałych szczelin i pustek zaprawami iniekcyjnymi
użyć czerwonej porowatej cegły. Końcowym etapem stabilizowania pęknięć i
czerwona pełna, bez pęknięć i wad, o odpowiednim stopniu wypalenia. muru należy
kamienia polnego, a do ubytków cegły powinna zostać zastosowana cegła dobrej jakości
zaprawy w kolorze szarym. Do uzupełnienia dużych ubytków muru należy użyć
do murowania, fugowania i osadzania kamienia naturalnego oraz cegieł. Należy użyć
związków wapnia, zmniejszonym skurczem, mrozoodpornością. Nadająca się zarówno
zwiększoną odpornością na warunki atmosferyczne, odpornością na wypłukiwanie
dużą paroprzepuszczalnością, optymalną porowatością oraz nasiąkliwością,
trasowego (np.: Optosan Optolith lub Remmer). Zaprawa powinna charakteryzować się
8. Uzupełnienie ubytków i spękań zaprawą murarską na bazie oryginalnego wapna
TrassFuge firmy Optolith lub inną równoważną).
7. Uzupełnianie niewielkich ubytków spoin na elewacji fugami trasowo-wapiennymi (np.:
samych właściwościach
6. Wzmocnienie rys i pęknięć w cegle i kamieniu przy pomocy Żywicy KSE 500STE lub
Sylitol Koncentrat 1 l 1 firmy Caparol rozcieńczonego z wodą w proporcji 2:1 (2 części
objętościowe preparatu i 1 część objętościowa wody) – lub innego preparatu o tych
6. Wzmocnienie rys i pęknięć w cegle i kamieniu przy pomocy Żywicy KSE 500STE lub
Sylitol Koncentrat 1 l 1 firmy Caparol rozcieńczonego z wodą w proporcji 2:1 (2 części
objętościowe preparatu i 1 część objętościowa wody) – lub innego preparatu o tych
6. Wzmocnienie rys i pęknięć w cegle i kamieniu przy pomocy Żywicy KSE 500STE lub
Sylitol Koncentrat 1 l 1 firmy Caparol rozcieńczonego z wodą w proporcji 2:1 (2 części
objętościowe preparatu i 1 część objętościowa wody) – lub innego preparatu o tych
5. Niewielka zasoleń obiektu przy pomocy kompresów odsalających (preparat Combi WR
poprzez natrysk.
mikroorganizmów (np.: Remmers BFA lub Caparol Capatox lub inny równoważny),
4. Dezynfekcja środkiem biobójczym usuwającym i zabezpieczającym przed powstaniem

3. Dezynfekcja środkiem biobójczym usuwającym i zabezpieczającym przed powstaniem mikroorganizmów (np.: Remmers BFA lub Caparol Capatox lub inny równoważny), poprzez natrysk.
4. Elementy kamienne, wymagające uzupełnienia lub wymieniane na nowe, odtworzyć techniką kamieniarską, z użyciem materiału kamiennego i zaprawy trasowo – wapiennej (np.: Optosan TrassFuge lub Remmers FM TK M5 lub równoważnej).
5. Uzupełnienia i rekonstrukcja fugi zaprawą trasowo - wapienną (np.: TrassNaturstein Fuge NHL firmy Optolith lub TWM firmy Tubag lub inną równoważną).
6. Hydrofobizacja (w razie konieczności) kamienia poprzez głęboki natrysk dwukrotny preparatem na bazie żywic silikonowych (np.: Tikkurila HydroBlock, Dynasil Imoregnat, Remmers Facade Impregnation lub inny równoważny).

4.5. STOLARKA DRZWIOWA

1. Wstępna dokumentacja konserwatorska stanu zachowania zabytku przed rozpoczęciem prac (opisowa i fotograficzna).
2. Demontaż obiektu, zabezpieczenie i przewiezienie do pracowni.
3. Demontaż wtórnych elementów: zamków, klamek, uchwyty.
4. Oczyszczenie powierzchni z zabrudzeń – metodą mechaniczną (pędzel z miękkim włosiem, szczotki, odkurzacze).
5. Usunięcie przemałowań metodą chemiczną (środkiem 3VS, Scalpex, lub równoważnym) z doczyszczaniem mechanicznym.
6. Dezynsekcja drewna poprzez pełne nasycenie struktury drewna poprzez pędzlowanie (środkiem Per-xil, Xirein, lub równoważnym). Powtórnie czynności po ok. 2 tygodniach.
7. Impregnacja strukturalna zniszczonego drewna poprzez pędzlowanie przy użyciu żywicy akrylowej (np. Paraloid B-72) w rozpuszczalniku organicznym (acetone lub toulen lub ksylene).
8. Prace stolarskie – wykonanie koniecznych napraw stolarskich (wymiana zniszczonych fragmentów, uzupełnienie miejsc ubytków, itp.) poprzez flekowanie drewna (drewno sezonowane, tego samego gatunku), kitowanie mniejszych otworów – kitem drewnopodobnym, np. drobne trociny odpowiedniego gatunku drewna, wymieszane z klejem poliwinylowym), wraz z mechanicznym opracowaniem (papier ścierny) ich powierzchni, zgodnie z formą i fakturą oryginału. Wszystkie uzupełnienia powinny

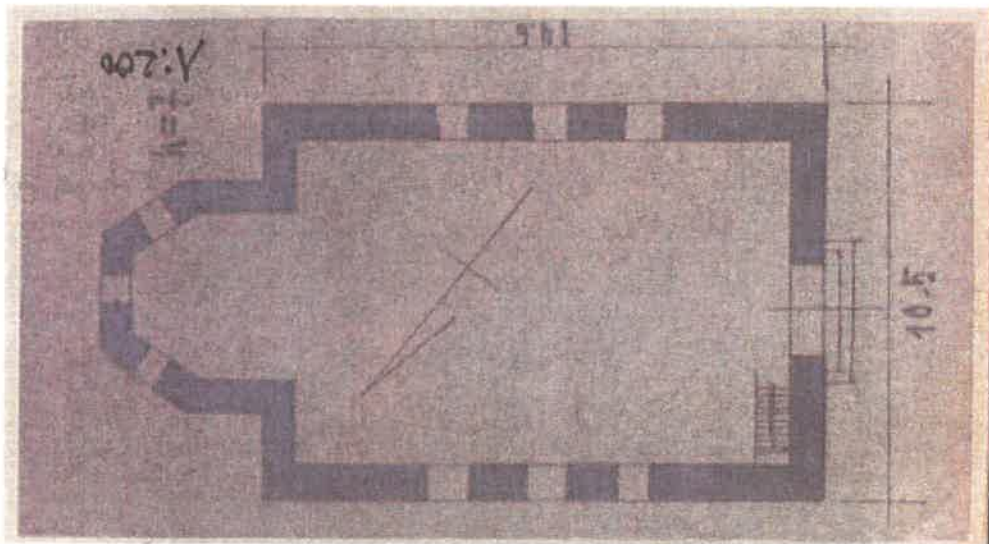
1. Prace konserwatorskie powinny być prowadzone ze względu na technologicznych przy temp. minimalnej powyżej +5 °C.
2. Korzystać tylko ze sprawdzonych i atestowanych materiałów budowlanych i preparatów konserwatorskich. Przedstawione w dokumentacji nazwy materiałów, urządzeń czy producentów mają charakter wyłącznie poglądowy i mają na celu jedynie określenie parametrów i standardów wykonania przedmiotu niniejszego programu prac konserwatorskich. Autor opracowania nie ogranicza w żaden sposób możliwości wykorzystania innych materiałów czy urządzeń niż wskazane w dokumentacji, równoważnych pod względem technologicznym i jakościowym, po uzyskaniu akceptacji nadzoru konserwatorskiego.
3. Prace dotyczące obiektu należy powierzyć firmie, posiadającej doświadczenie w tego typu pracach na obiektach zabytkowych.
4. Należy zobowiązać przyszłego Wykonawcę do wykonania dokumentacji opisowej i fotograficznej obejmującej przebieg i rezultat konserwacji.

V. UWAGI KOŃCOWE

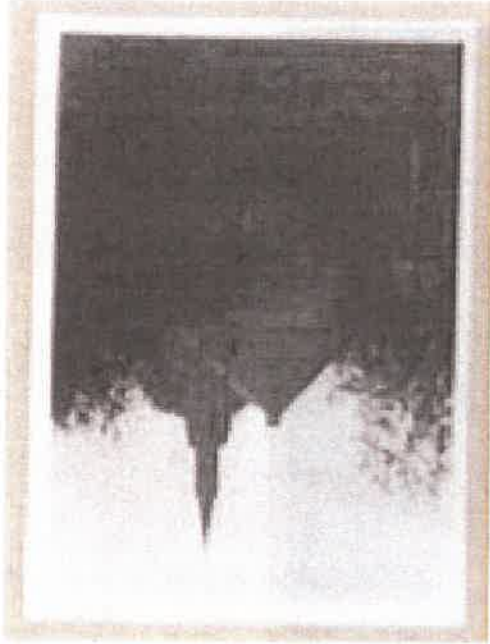
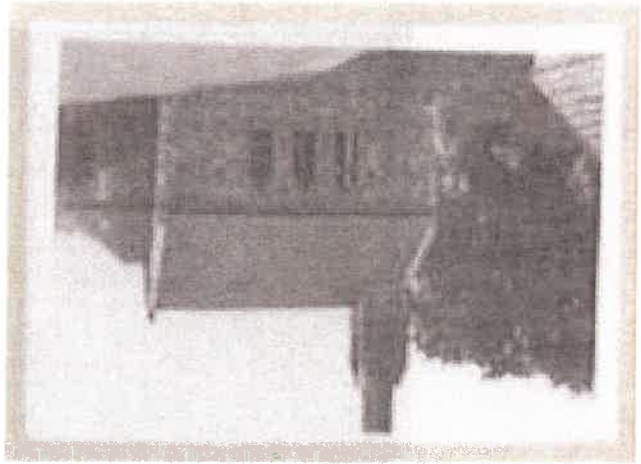
1. Prace konserwatorskie powinny być prowadzone ze względu na technologicznych przy temp. minimalnej powyżej +5 °C.
 2. Korzystać tylko ze sprawdzonych i atestowanych materiałów budowlanych i preparatów konserwatorskich. Przedstawione w dokumentacji nazwy materiałów, urządzeń czy producentów mają charakter wyłącznie poglądowy i mają na celu jedynie określenie parametrów i standardów wykonania przedmiotu niniejszego programu prac konserwatorskich. Autor opracowania nie ogranicza w żaden sposób możliwości wykorzystania innych materiałów czy urządzeń niż wskazane w dokumentacji, równoważnych pod względem technologicznym i jakościowym, po uzyskaniu akceptacji nadzoru konserwatorskiego.
 3. Prace dotyczące obiektu należy powierzyć firmie, posiadającej doświadczenie w tego typu pracach na obiektach zabytkowych.
 4. Należy zobowiązać przyszłego Wykonawcę do wykonania dokumentacji opisowej i fotograficznej obejmującej przebieg i rezultat konserwacji.
9. Wstawienie nowego oszklenia świetlika w drzwiach dwuskrzydłowych.
 10. Wstawienie nowych zamków, nasładowujących formy historyczne. W drzwiach frontowych, gdzie nie ma miejsca na klamkę należy umieścić gałkę.
 11. Malowanie drzwi (wałek bądź natyśk – równomiernie) dwukrotnie farbą w kolorze oryginalnym (farba OSO do drewna lub Remmers, Tikkurila lub inna równoważna). Po zdjęciu wtórnych warstw malarskich określenie kolorystyki wraz z nadzorem konserwatorskim.
 12. Zabezpieczenie obiektów, przewiezienie do willi oraz montaż wraz z dopasowaniem i uszczelnieniem (uszczelki gąbkowe).
 13. Opracowanie powykonawczej dokumentacji konserwatorskiej (opisowej i fotograficznej).

VI. DOKUMENTACJA ARCHIWALNA

Archiwalne zdjęcia i rzut budynku pochodzą ze strony internetowej: <https://zabytek.pl>

Rzut poziomy kościoła

Fotografie kościoła z przełomu lat 50-tych i 60-tych XX w.

VII. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

